

Ivana Blešić
Snežana Besermenji

POTENCIJALI RAZVOJA AVANTURISTIČKOG TURIZMA U SEVERNOJ DALMACIJI

Abstrakt. Savremeni trendovi u turističkoj potražnji podrazumevaju pomak od pasivnog odmora, uz minimum aktivnosti na destinaciji, ka aktivnom odmoru koji je ispunjen različitim aktivnostima. Avanturistički turizam je aktivnost koja se uglavnom odvija na destinacijama sa netaknutom prirodom ili u okruženju prirodnih lepota, a njegove ključne osobine su želja za kretanjem, neizvesnost, rizik i izazov. Ekološka očuvanost, raznovrsnost i lepota krajolika su elementi ponude koji Severnu Dalmaciju izdvajaju kao turističku destinaciju sa dobrim potencijalima za razvoj avanturističkog turizma. U radu je stavljen akcenat na tipologiju i teorijske pristupe definisanju avanturističkog turizma sa ciljem generisanja novih trendova i mogućnosti razvoja ovog oblika selektivne turističke ponude u Severnoj Dalmaciji.

Ključne reči: selektivni oblici turizma, avanturistički turizam, Severna Dalmacija

Uvod

Istorija avanturističkog turizma može se posmatrati analizom pojedinih vidova aktivnosti, poput lova, koji je prisutan od nastanka ljudske vrste, preko trgovine, hodočašća i brojnih drugih aktivnosti, od kojih su neki tokom vremena nestali, a drugi evoluirali u novu vrstu turizma². Ljudi se avanturističkim putovanjima bave stotinama godina, kao što su pustolovna istraživanja Marka Pola, kapetana Džejmsa Kuka ili Ernesta Šekltona koja su imala prvenstveno naučne, geografske ili kolonijalne motive. Međutim, komercijalno avanturističko putovanje relativno je nova pojava u kojoj putnici uz podršku stručnih vodiča i niza tehničke opreme istražuju "skriven" prirodne i kulturne vrednosti pojedinih destinacija³. Savremeni način života, gradska sredina, saobraćaj i stres doveli su do udaljavanja čoveka od prirode i njenih pogodnosti. Boravak u prirodi i rekreacija pomažu čoveku da olakša upravo ove poteškoće dok u njemu jača potreba za povratkom i upoznavanjem s prirodom. Posebno mesto ovde zauzima avantura, odnosno želja turista za uzbuđenjima, otkrićima nepoznatog u prirodi, savladavanju i upoznavanju prirodnih prepreka, učestvovanju u sportsko-turističkim takmičenjima i slično⁴. Ovakvi trendovi stvorili su mnogostruke turističke efekte koji se ogledaju u specijalizovanim aranžmanima i turističkim agencijama namenjenim ovom obliku turizma. Pored toga, pojavljuju se specijalizovani časopisi, oprema, uređaji, itd. Tako se pojavio avanturistički turizam kao novi oblik turizma i trend zasnovan na rekreaciji, putovanju, prirodnom okruženju i avanturi. Ovaj oblik turizma postao je veoma brzo izuzetno popularan, pre svega jer pozitivno utiče na ljude (fizičko i psihičko stanje), okolinu i prirodu, ali i ekonomski rast (velika potrošnja na smeštaj, hranu, usluge na lokalitetima)⁵. Prema istraživanju "2017 Virtuoso Luxe Report", svetske mreže luksuznih turističkih agencija, avanturistički turizam je visoko na popisu želja prilikom putovanja. Isto istraživanje pokazuje da se Hrvatska izuzetno visoko kotira kao zemlja za pustolovna istraživanja i avanturistička putovanja⁶.

Avanturistički turizam

Avanturistički turizam je jedinstven oblik turizma zasnovan na avanturi i riziku a sadrži bar dva od sledeća tri elementa: fizičku aktivnost, prirodno okruženje i želju za upoznavanjem kulturnog nasleđa novih destinacija⁷. Definicije avanturističkog turizma variraju od autora do autora. Pojedini autori ga definišu kao putovanje koje nas ostavlja „oduševljenim i možda uplašenim, ali ne stvarno ugroženim”⁸, “putovanje u neobičnu, egzotičnu i udaljenu divljinu”⁹ ili “potragu za uzbuđenjem”¹⁰. Pregled definicija avanturističkog turizma u stručnoj i naučnoj literaturi prikazan je u Tabeli 1 koja je modifikovana i dopunjena na osnovu pregleda relevantne literature^{7,8,9,10,11}.

⁵Pivac, T., Dragin, A., Dragičević, V., Vasiljević, V. (2016): *Selektivni oblici turizma - primeri dobre prakse u svetu i stanje u Republici Srbiji*. Prirodno-matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad

⁶<https://www.cimerfraj.hr/ideje/adrenalinski-turizam>

⁷Khatri, I. (2018): New Trends in Adventure Tourism: A Lesson from 6th International Adventure Conference, 30th January-2nd February 2018, Segovia, Spain. *Journal of Tourism & Adventure*, 1(1):106-114.

⁸Cater, C.I. (2006): Playing with risk? Participant perceptions of risk and management implications in adventure tourism. *Tourism Management*, 27(2):317-325.

⁹Kane, M.J., Tucker, H. (2004): Adventure tourism: The freedom to play with reality. *Tourist Studies*, 4(3): 217-234.

¹⁰Standeven J, DeKnop P. (1999): *Sport tourism*. Edwards Bros, United States of America.

¹¹Stipanović, C., Rudan, E., Zubović, V. (2019): Development concept of adventure tourism for the purposes of destination competitiveness. 9th International Scientific Conference “Tourism, Innovations and Entrepreneurship - TIE 2019, 26th -27th September 2019, Poreč, Croatia, 163-186.

Tabela 1. Definicije avanturističkog turizma

Br.	Godina	Izvor	Definicija
1	1978	Meier, J.	Fizička opasnost
2	1986	Martin P., Priest, S.	Međusobni odnos kompetentnosti i rizika
3	1992	Weiler, B., Hall, C.M.	Elementi rizika čiji ishodi zavise od učesnika, okolnosti i upravljanja turističkim iskustvom
4	1996	Sung, H., Alastair M., O'Leary, J.	Uključivanje u iskustvo kroz učešće u akciji
5	1997	Walle, A. H.	Očekivane nagrade, uzbuđenje i stimulacija, odvajanje i bekstvo
6	1999	Standeven J, DeKnop P	Potruga za uzbuđenjem
7	2001	Millington, K., Locke, T., Locke, A.	Putovanje u neobičnu, egzotičnu i udaljenu divljinu
8	2001	Čavlek, N. and Vukonić, B.	Doživljavanje nečeg novog, nepoznatog i opasnog
9	2001	Weber, K.	Izloženost osobe nepoznatom, što predstavlja rizik i izazov
10	2006	Cater, C.	Iskustvo koje nas ostavlja oduševljenim i možda uplašenim, ali ne stvarno ugroženim
11	2006	Buckley, R.	Uzbudljiva aktivnost na otvorenom, kombinacija sporta i turizma, prirodni tereni, specijalizovana oprema
12	2009	Williams, P. and Soutar, G. N.	Složena mešavina funkcionalne, objektivne i opipljive komponente (npr. putovanje, ishrana) sa subjektivnom, emocionalnom i hedonskom komponentom
13	2012	Brymer, E. and Schweitzer, R.	Intenzivan strah
14	2013	Adventure Travel Trade Association	Istraživanje prožeto rizikom, specijalne veštine, fizički napor
15	2013	Ewert, A. and Jamieson, L.	Predanost, odgovornost i igra
16	2013	McKay, T.	Upravljanje rizikom
17	2013	Cater, C.	Specifične veštine i elementi u turističkoj aktivnosti
18	2014	UNWTO	Fizička aktivnost, prirodno okruženje, kulturne vrednosti destinacije
19	2015	Greenland's National Tourist Council	Interakcija sa prirodom, fizičke aktivnosti, kulturna razmena, mentalni stav
20	2018	Ministry of Tourism, Institute for Tourism, Croatia	Fizička aktivnost, kulturna razmena, aktivnosti na otvorenom, stvarni ili prepoznati rizik, fizički i mentalni napori
21	2019	Hanna, P., Wijesinghe, S., Paliatsos, I. et al.	Aktivnosti na otvorenom, oblik održivog turizma
22	2019	Houge Mackenzie, S. and Hodge, K.	Samoinicijativna aktivnost, fizičke aktivnosti u prirodi, pojačane telesne senzacije, razvojne veštine, uočeni i objektivni rizici
23	2020	Huddart, D. and Stott, T.	Fizička aktivnost, prirodno okruženje, kulturno nasleđe

Izvor: modifikovano i dopunjeno⁷⁻¹¹

Globalno tržište avanturističkog turizma procijenjeno je na 586,3 milijarde dolara u 2018. godini, a predviđa se da će 2026. dosegnuti 1626,7 milijardi dolara. Turizam je do pojave pandemije virusa COVID-19 bio jedan od najunosnijih sektora na globalnom nivou, dok je avanturistički

turizam jedan od njegovih najbrže rastućih segmenata. Avanturistički turizam zasnovan je na pogodnostima destinacije koje povećavaju posećenost, dužinu boravka, prosečnu potrošnju i ponovljene posete, čime se podstiču rast tržišta i prihodi od turizma. Analiza tipologije i oblika avanturističkog turizma olakšava bolje razumevanje današnjih trendova u ovoj vrsti turizma. U okviru stručne literature razvijeni su pojmovi „tvrđi“ i „meki“ avanturistički turizam. Na osnovu mesta na kojem se izvode aktivnosti, deli se na: kopnene, vodene i vazdušne aktivnosti. Prema tipu putnika tržište je segmentirano na: solo putnike, prijatelje/grupu, parove i porodicu. Prema starosnoj grupi, kategorisano je na putnike putnike koji pripadaju sledećim starosnim grupama: ispod 30 godina, 30–41, 42–49 i 50 godina i više¹². Pregled tipova avanturističkih aktivnosti prikazan je u Tabeli 2. Pojedine aktivnosti, kao što su: treking, skijanje, snoubording, rafting ili kajakarenje, mogu se svrstati u obe grupe (tvrde ili meke), u zavisnosti od karakteristika terena, nagiba staza, vremenskih uslova, nagiba rečnog korita, vodostaja i dr.

Tabela 2. Podela avanturističkih aktivnosti na “tvrde” i “meke”

“Tvrde” avanturističke aktivnosti	“Meke” avanturističke aktivnosti
Slobodno penjanje - disciplina, odnosno način penjanja u sportsko-penjačkim i alpinističkim aktivnostima. Osnovna karakteristika slobodnog penjanja je što u njemu nije dozvoljeno korišćenje pomoćne opreme, već se koristi vlastita snaga i spretnost, a oprema služi isključivo za osiguravanje od padova.	Treking (Trekking) - višednevno avanturističko putovanje pešice, odnosno hodanje kroz netaknutu prirodu i divljinu, gde uobičajena prevozna sredstva nisu dostupna.
Bandži džamping (Bungee jumping) – veoma popularna aktivnost koja uključuje skakanje u ponor sa nogama vezanim za elastično užje. Ovde nije potrebna posebna fizička predispozicija ili veština, nego isključivo hrabrost.	Planinarenje - aktivnosti direktno i indirektno vezane za kretanje i boravak u planinskim područjima.
Brdski biciklizam - vožnja posebno dizajniranim terenskim biciklom (brdski bicikl, eng. mountain bike) izvan izgrađenih saobraćajnica i staza.	Biciklizam podrazumeva laganu vožnju, uz mogućnost razgledanja i druženja s lokalnom zajednicom.
Kanjoning - prolazak kroz nepristupačne, duboke, strme kanjone uz korišćenje različitih tehnika koje mogu uključivati hodanje, penjanje, skakanje, plivanje i/ili ronjenje itd.	Orijentiring ili orijentaciono kretanje je aktivnost u kome učesnik dobija kartu na kojoj su obeležena mesta koja on uz pomoć kompasa treba za što kraće vreme da pronađe po redosledu zadatom na karti. Tokom trke učesnici se suočavaju sa raznim preprekama na terenu (potoci, reke, stenovito područje itd.)
Alpinizam je penjanje po neoznačenim i neosiguranim planinskim predelima i strmim stenama, pri čemu se za osiguranje i napredovanje upotrebljava alpinistička oprema i tehnika. Alpinisti se penju znatno težim stranama i smerovima da bi dosegli željeni vrh.	Rafting - spuštanje čamcima niz „divlje“ reke. U većini slučajeva čamac ima i kormilara („skipera“), koji sedi na krmi i veslom, upravlja i navodi čamac kroz rečne brzake. Nivo rizika ove aktivnosti zavisi od vodostaja, nagiba terena, suženja, prepreka, itd.
Paraglajding ili padobransko jedrenje jedan je od poznatijih i najmlađih sportova u vazduhu, nastao tako što su planinari i alpinisti tražili najjednostavniji i najlakši način za spuštanje u dolinu nakon teških uspona.	Kajakarenje – vožnja kajakom, malim čamcem koji se pokreće posebnim veslom sa dve lopatice.
Skakanje padobranom je sport koji podrazumeva iskakanje iz aviona, balona ili helikoptera i prizemljenje pomoću padobrana.	Kanuing - vožnja kanuom, malim čamcem koji se pokreće ljudskom snagom u kojem veslač (ili više njih) koristi veslo s jednom lopaticom.
Jedrenje na dasci je površinski vodeni sport koji kombinuje elemente surfovanja i jedrenja.	Skijanje - kretanje snežnim površinama upotrebom skija.
Ronjenje na dah je vršenje bilo koje od vodenih aktivnosti koja se odvija prilikom zadržavanja daha ili bilo koja od raznih vodenih disciplina, u kojoj ronionci pokušavaju ostati što je moguće duže bez pomoći	Snoubording - zimski sport/rekreacija u kojem učesnici stoje na dasci. Skijanje i snoubording u zavisnosti od nagiba i težine staza mogu biti i “tvrde” avanturističke aktivnosti.

podvodnih aparata za disanje.	
Skijanje na vodi je sport u kojem se savladava kretanje na vodi uz pomoć glisera i skija uz obavljanje različitih zadataka/ciljeva, odnosno akrobacija. U skijanju na vodi razlikuje se nekoliko takmičarskih disciplina: klasično skijanje, slalom i skokovi.	Jedrenje je vještina upravljanja jedrilicom, tj. plovilom na vodi pokretanog isključivo snagom vetra.
Kajtsurfing je relativno novi ekstremni vodeni sport u kojem vozač (popularno nazvan „kajter“) upravlja zmajem („kajtom“) koji mu služi kao jedro kako bi uz pomoć snage vetra glisirao na dasci.	Džip safari je turistički izlet koji uključuje vožnju i razgledanje prirodnih predela i životinjskog sveta, ali i zaustavljanje na određenim tačkama gde vodič pruža informacije o prirodnoj i kulturnoj baštini kraja.
Skijanje na pustinjским dinamama je novi oblik skijanja u kojem skijaš vozi skije po peščanim dinamama, koristeći skijaške štapove, kao kod skijanja na snegu.	Posmatranje ptica podrazumeva opažanje i proučavanje ptica golim okom ili uz pomoć optičke i fotografske opreme.
Zipline - aktivnost koja obuhvata spuštanje niz čelično uže uz osiguranje pojasom. Užje je postavljeno na nizbrdici različitih dubina i nagiba. Zipline omogućava kretanje kosim užetom uz pomoć gravitacije od vrha do dna.	Paintbol (Paintball) je igra u kojoj se učesnici takmiče s ciljem izbacivanja jednog ili više protivnika, gađajući i označavajući ih kuglicama koje sadrže boju iz specijalnih paintbol pušaka.
Speleologija (Caving) - istraživanje pećina, jama, ponora i drugih podzemnih speleoloških objekata. U zavisnosti od težine samog lokaliteta ova aktivnost može spadati i u „meke“ avanturističke aktivnosti.	Ronjenje s bocama je ronjenje s opremom za disanje pod vodom. Osnovna oprema koja se koristi u ronjenju s bocom su maska i peraja. Ovde je izuzetno bitna obuka koja se vrši u bazenu ili plitkoj vodi i može imati više nivoa.

Izvor: modifikovano i dopunjeno¹³⁻²⁰

¹² <https://www.marketresearch.com/Allied-Market-Research-v4029/Adventure-Tourism-Type-Hard-Soft-12863327/>

¹³ Pivac, T., Dragin, A., Dragičević, V., Vasiljević, V. (2016): *Selektivni oblici turizma - primeri dobre prakse u svetu i stanje u Republici Srbiji*. Prirodno-matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad

¹⁴ Stipanović, C., Rudan, E., Zubović, V. (2019): Development concept of adventure tourism for the purposes of destination competitiveness. 9th International Scientific Conference "Tourism, Innovations and Entrepreneurship - TIE 2019, 26th -27th September 2019, Poreč, Croatia, 163-186.

¹⁵ Khatri, I. (2018): New Trends in Adventure Tourism: A Lesson from 6th International Adventure Conference, 30th January-2nd February 2018, Segovia, Spain. *Journal of Tourism & Adventure*, 1(1):106-114.

¹⁶ Granić, A. (2018): Adrenalinski parkovi kao dio turističke ponude Hrvatske. Završni rad. Veleučilište u Karlovcu, Karlovac.

¹⁷ Đapić, N. (2013): Razvojne mogućnosti pustolovnog turizma Splitsko-dalmatinske županije. Završni rad, Ekonomski Fakultet Split, Sveučilište u Splitu.

¹⁸ <https://www.tripsavvy.com/types-of-adventure-travel-34304>

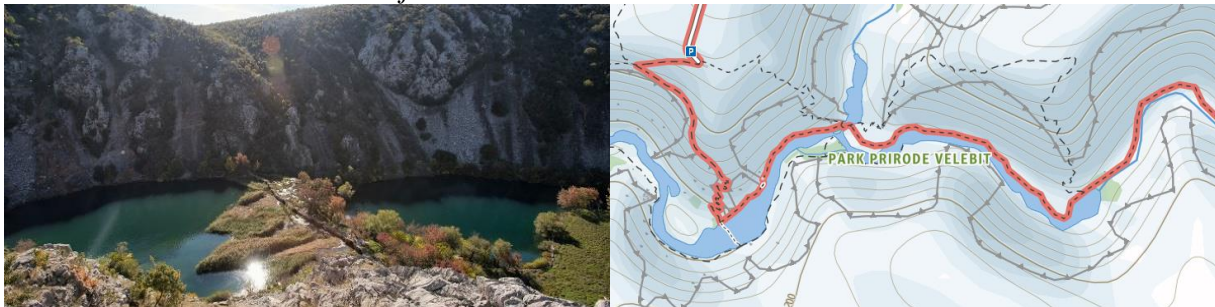
¹⁹ <https://tourismnotes.com/adventure-tourism/>

²⁰ https://www.sleisureandculture.co.uk/info/118/types_of_adventure_activities

Potencijali razvoja avanturističkog turizma u Severnoj Dalmaciji

Severni deo Dalmacije obuhvata oblasti Bukovice i Ravnih kotara. To je područje koje omeđuju dve reke - Zrmanja i Krka. Ravni kotari su nizijsko, primorsko i relativno plodno područje omeđeno sa severa Novigradskim morem i Bukovicom, a s juga Zadarskim priobaljem i Jadranskim morem. Na severu Ravnih kotara uzdiže se kraška zaravan Bukovica s izraženim masivom Orljaka, koju dalje prema kontinentu zatvara masiv Velebita. Bukovica je krševit kraj u trouglu između Benkovca, Obrovca i Knina. Na severu je omeđena rekom Zrmanjom, na zapadu Karinskim morem, a na istoku i jugoistoku rekom Krkom¹¹. Povoljan tursitičko-geografski položaj, živopisan krajolik i atraktivni prirodni resursi dovoljne su predispozicije za razvoj avanturističkog turizma. Pod atraktivnošću prirodnih resursa podrazumeva se privlačnost velikog broja prirodnih elemenata koji zbog svojih specifičnosti omogućavaju turistima zadovoljavanje rekreativnih, društvenih i kulturnih potreba. Severna Dalmacija skriva bezbroj krajolika gdje se može uživati u različitim avanturama. Rafting i kajakarenje najpopularniji su na atraktivnim i za to pogodnim lokacijama na reci Zrmanji i Krki. Savršeno kristalna voda i spektakularni kanjoni s veličanstvenim vodopadima postavili su doline reka Zrmanje i Krupe u društvo najboljih u Evropi²². Pored toga, kanjon Krupe ima izuzetne uslove za organizovanje trekkinga, zahtevnijeg planinarenja na duže, nepredvidive rute koje obično sadrži još neke ključne elemente kao što su: oprema za kampovanje, obavezna oprema za preživljavanje kao i osnovni lekovi i prva pomoć²³. U ponudi Turističke organizacije Obrovca su različite staze za pešačenje, od laganih do teških i zahtevnih. Od 16 obeleženih staza za pešačenje sedam su ocenjene kao lake, pet umerene težine i četiri zahtevne. Dužine staza su različite, od 2.6 km do 17.6 km, a usponi koje je potrebno savladati su od onih veoma laganih do zahtevnih koji dosežu do 1183m nv. Na Slici 1 predstavljena je staza “*Od reke i ljubavi – Kudin most*”, koja spada u staze umerene težine (dužina staze 3.9 km, trajanje 1:26 sata, uspon 222 m), dok Slika 2 prikazuje zahtevnu stazu “*Od reke i ljubavi – Vratolum*” (dužina staze 7 km, trajanje 2:26 sata, uspon 357 m)²⁴.

Slika 1. Trail staza “*Od reke i ljubavi – Kudin most*”

Izvor: ²⁴

²¹Bukovica i Ravni kotari -Vodič kroz kulturnu baštinu, 2013. Sveučilište u Zagrebu, ISBN 978-953-6002-70-2, dostupno na: http://www.kulajankovica.hr/kula3/appendix/pdf/bukovica_i_ravni_kotari.pdf.

²²<https://raftrek.com/tour/zrmanja-rafting/>

²³ <https://raftrek.com/tour/trekking-krupa/>

²⁴ <https://www.zadar.hr/hr/doziviljaji/priroda-i-pustolovine/pjesacki-izleti#bm=osm%3Asummer&cat=Wandern-main,Planinarska%20staza&filter=r-fullyTranslatedLangus-,sb-sortedBy-0&ipd=43963635&zc=9,15.53741,44.14083>

Staza “*Od reke i ljubavi – Kudin most*” vodi u dno kanjona Krupe starim kolnim putem. Uz reku preovladava idilično okruženje dok je uspon klasičan kameniti put.

Slika 2. Trail staza “*Od reke i ljubavi – Vratolum*”

Izvor: ²⁵

Staza vodi lepom kamenitom stazom na dno Kanjona gde teren postaje blaži. Uspon po Vratolomu je strm a teren ponovno postaje više kamenit i klizav. Staza vodi do kanjona reke Krupe i njenog ušća u Zrmanju, kao i najveći vodopad na Zrmanji - Veliki Buk.

Pored navedenih staza Nacionalni park Paklenica, kao najposjećenije mesto za planinarenje u Hrvatskoj, sadrži čak 590 označenih penjačkih deonica različitih dužina i nivoa zahtevnosti. Najpoznatija stena za penjanje u Paklenici je Anića kuk – najveća stena u Hrvatskoj. Na njoj je označen niz raznih smerova. Penjanje smerovima bez opreme i pomagala, dužine do 350 metara, savetuje se od proleća do kasne jeseni. Na planinama i uzvišenjima postoje uslovi za razvoj brdskog biciklizma sa težim usponima i adrenalinskim spustovima. Putovanja biciklom moguća su na svim područjima. Pružaju neverovatnu raznolikost krajolika od kanjona bistrih reka do staza kroz kraške terene²⁶. U turističkoj ponudi grada Obrovca je više različitih biciklističkih ruta za različite tržišne segmente (drumski, brdski biciklizam i staze namenjene za porodičnu rekreaciju)²⁷. U okviru Parka prirode Velebit nalazi se veoma zahtevna biciklistička staza sa kumulativnim usponom od preko 2000 m i spustom od 2784 m. Ova staza zahteva optimalnu fizičku spremu i biciklističko iskustvo. Povoljni klimatski uslovi idealni su za aktivnosti poput paraglajdinga i kajtsurfinga, što su prepoznali inostrani turisti koji sve više dolaze. Pored navedenih oblika avanturističkog turizma, prisutan je i Velebit foto safari – jednodnevni izlet terenskim vozilima južnim Velebitom kao i bandži džamping s Masleničkog mosta. Posebne uslove za posmatranje ptica ima Park prirode Vransko jezero. Uz planinske staze, park poseduje ornitološki rezervat u kojem se, pored mnogih drugih, može videti i zaštićena vrsta ptica vranac. Zadarsko priobalje pruža mogućnost upražnjavanja svih oblika avanturističkih aktivnosti na vodi, od veslanja, jedrenja na dasci, skijanja na vodi, kajtsurfinga do ronjenja²⁸. Peščane plaže u Ninu pružaju idealne uslove za kajtsurfing koji je najviše prisutan uz plažu Ždrijac, odmah uz stari grad. U letnjim mesecima ovaj sport omogućava lagan do umeren maestral (SZ), dok je mnogo snažnija bura (SI) učestalija na proleće i jesen²⁹.

²⁵<https://www.zadar.hr/hr/doziviljaji/priroda-i-pustolovine/pjesacki-izleti#bm=osm%3Asummer&cat=Wandern-main,Planinarska%20staza&filter=r-fullyTranslatedLangus-,sb-sortedBy-0&ipd=43963634&zsc=7,19.17609,43.93113>

²⁶ <https://www.zadar.hr>

²⁷ <https://tz-obrovac.hr>

²⁸ <https://www.zadar.hr>

²⁹<https://ezadar.net.hr/zabava/3220999/video-koji-ce-vas-ostaviti-bez-daha-kitesurfing-u-ninu/>

Zaključak

Avanturistički turizam čini oko petine turističke industrije, što je ukupno jedna desetina globalnog BDP-a³⁰. Trendovi u takvoj industriji vredni su istraživanja kroz širok spektar naučnih disciplina, uključujući ekonomsku, demografsku i psihološku perspektivu, kao i razvoj specifičnog turističkog proizvoda i marketinga. Komercijalni značaj sektora avanturističkog turizma je aspekt koji je u velikoj meri zanemaren u dosadašnjim istraživanjima turizma. Pored toga, u stručnoj literaturi postoji veoma mali broj radova koji se bave istraživanjem profila avanturističkog turista - njegovih očekivanja, motivacije, životnog stila, karakteristika ličnosti i dr. Prostor Severne Dalmacije bi mogao biti mesto za sprovođenje brojnih istraživanja koja su usmerena na razumevanje i razvoj ovog tržišnog segmenta.

Severna Dalmacija ima uslove za razvoj gotovo svih tipova avanturističkog turizma, međutim, treba istaći da je neophodno ulagati i širiti ponudu za specifičnu populaciju adrenalinskih turista. Strategija razvoja turizma do 2020. godine navodi kako su avanturističke aktivnosti rastuća grupa proizvoda sa godišnjim rastom od 30%. Iako Hrvatska u nekim delovima razvija avanturistički turizam, još uvijek nedovoljno koristi svoje komparativne prednosti za razvoj ovog oblika turizma³¹. Promocijom i daljim radom na unapređenju ponude ovaj deo Hrvatske bi mogao postati poznata destinacija adrenalinskog turizma. Kao područje koje može ponuditi vrhunske uslove za bilo koju aktivnost avanturističkog turizma, Severnu Dalmaciju bi trebalo promovisati u okviru međunarodnih specijalizovanih turoperatora koji imaju izgrađenu bazu ciljne klijentele i stalno su u potrazi za novim mogućnostima. Najveća prednost Severne Dalmacije jeste raznolikost, autentičnost, lepota krajolika i ekološka očuvanost. Treba istaći da bi razvoj turizma trebalo temeljiti na unapređenju zaštite životne sredine, očuvanju kvaliteta prirodnih i kulturnih resursa kao i odgovornom i održivom upravljanju turističkom ponudom. Očuvani resursi su osnova za razvoj ali i održivost ovog selektivnog oblika turizma.

Summary: Modern trends in tourism demand imply a change from passive vacation, with a minimum of activities at the destination, to active vacation that is filled with various activities. Adventure tourism is an activity that takes place mainly in destinations with untouched nature or in an environment of natural beauty, and its key characteristics are the desire for physical activity, uncertainty, risk and challenge. Ecological preservation, diversity and beauty of the landscape are the elements of the offer that distinguish Northern Dalmatia as a tourist destination with good potential for the development of adventure tourism. The paper emphasizes the typology and theoretical approaches to defining adventure tourism with the aim of generating new trends and opportunities for the development of this form of selective tourist offer in Northern Dalmatia.

Key words: selective forms of tourism, adventure tourism, Northern Dalmatia

Zahvalnost

Istraživanje je finansiralo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Ev.br. 451-03-9/2021-14/200125).

³⁰ Buckley, R.C. (2006): *Adventure Tourism*. CAB International, Wallingford.

³¹ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020